

F. DE POTTER en J. BROECKAERT,

Geschiedenis der stad Aalst,
woopspaan van een historische
schets van 't voormalige land
van Aalst, 4 dln., Gent, 1873-1876.

dl. 2, Gent 1875.

D-6a

GESCHIEDENIS

DER

STAD AALST

VOORGEHAAN VAN EENE HISTORISCHE SCHETS VAN

'T VOORMALIGE LAND VAN AALST

DOOR

Frans de Potter en Jan Broeckaert.

MET PLATEN.

TWEEDE DEEL.

GENT,

DRUKKERIJ C. ANNOOT-BRAECKMAN, KOORNMARKT.

—
1875,

houden wel ende eerlijk met sulcke divine diensten, reparatien van chiegen, lijnwaeden, waschlichte ende andere ornamenten, alsoo sij ende hunne naercommers den loon Godts ende eere danoff hebben willen. »

De schepenen stonden den 16 April 1516 aan de nering toe, van ieder vrij lid, te Aalst wonende, wekelijks de som van 3 deniers parisis te eischen, om met dit geld de onderhoudskosten van het altaar te dekken.

Dat de keure stipt werd nageleefd, blijkt uit verschillende gewijsden, die tot ons zijn gekomen. Melden wij, onder deze, de boete, uitgesproken in 1533 tegen Cornelis de Schryvere, stoeldraaier van buiten Aalst, die in de stad eenen stoel geleverd had, wat met de keure in strijd was, en uit dien hoofde door de schepenen veroordeeld werd tot eene boete van 3 pond parisis; diegene ten laste van Jan de Wede, kniper te Brussel, die in 1533 te Aalst eene brouwkuip had geleverd; en diegene, waartoe een lid der nering twee jaren later werd veroordeeld om op 't feest van den patroon, St.-Huilbrechtsdag, te hebben gewerkt.

In 1665 ontstonden er moeilijkheden tusschen de gezellen van 't ambacht der timmerlieden en degene van het ambacht der schrijnwerkers, wegens inbreuk op elkanders werk. Proost, baljuw en schepenen stelden daaromtrent den 22 Juli deszelfden jaars het volgende, ter voorkoming van bezwaren en geschillen, vast : De schrijnwerkers mogen voortaan te Aalst geene nieuwe huizen of ander grof timmerwerk maken, zooals torens, valbruggen of andere aanzienlijke werken; kanthouten slaan in daghuur, nieuwe

« poywerken » of waaigespannen, platen leggen onder oude huizen, nieuwe ribben op nieuwe zolders, enz. Daarentegen werd het den schrijnwerkers toegelaten, nieuwe ribben te leggen op oude zolders en in huizen, die vanouds geribd en gezolderd waren. Den timmerlieden werd verboden, eenig snijwerk te vervaardigen.

Eene bijzondere keure werd in 1667 voor de timmerlieden, zagers en wagenmakers uitgevaardigd. Wij zien daaruit, dat tot dan toe de gezwornen jaarlijks 18 grooten ontvangen hadden voor eenen hoed, doch dat deze « gratuyteyt » alsdan tot 12 grooten werd verminderd.

XI. — Smeden (zoud-, zilver- en grofsmeden), zadelmakers, wapen-, tuncnop-, rlem- en oorlijzermakers, schilders, koper- slagers, platijnmakers, lantaarn- en kaardenmakers.

Deze nering, onder de bescherming geste'd van St. Elooï, bekwam nieuwe statuten in het jaar 1422. Het bestuur was toevertrouwd aan eenen deken en twee gezwornen, de eerste door 't ambacht, de andere door de schepenen benoemd. Hun diensttijd was bepaald op één jaar.

Van Paschen tot 15 Augustus mocht geen lid der nering voór of na den zonnenschijn aan den arbeid zijn; van 15 Augustus tot Paschen mocht men niet beginnen voór vijf ure des ochtends en niet langer bezig zijn dan tot zeven ure van den avond.

Al de bijeenkomsten der neringen, bijeengeroepen ter bespreking van de algemeene belangen, moesten door de meesters en knapen bijgewoond worden.

Bescherm

werktyd

vergaarding

Inhoud
Meesterszoon

De leerling betaalde bij zijne intrede de som van 20 schellingen parisis; de meesterszoon, die voor eigene rekening wilde beginnen te werken, ontstond het mits betaling van 5 schellingen.

Op vigilie- en zaterdagavonden, na 't luiden der vespers, mocht niemand meer smeden, tenware er wagens met paarden eenige herstelling behoeften, of de smid ijzer in 't vuur had liggen. Ander werk, de overige ambachten betreffende, mocht echter tot 's avonds worden uitgevoerd⁽¹⁾.

Meesterszoon
(meesterszoon)

Bij eene andere ordonnantie, omtrent gemelden tijd uitgevaardigd, werd er bepaald, dat buiten de vrije jaarmarkten van Aalst geen werk, het ambacht betreffende, verkocht mocht worden door lieden, die niet in deze stad gevestigd waren; dat ieder Aalstenaar, ook al was hij geen lid der nering, nagelen mocht verkoopen, nadat deze door de gezwornen waren gekeurd; dat niemand, buiten 't ambacht, andere werktuigen mocht slijpen dan scharen en scheermessen, en dat de afgaande gezwornen den schepenen eene lijst zouden overgeven van vier gezellen, die zij op hunnen eed verklaren moesten waardig te zijn om hen op te volgen, uit welke vier de wethouders er twee kozen, om bedoelde bediening waar te nemen⁽²⁾.

Smidkolen

Nog werd er ten jare 1442 een reglement gemaakt op het meten der kolen, die de smeden tot uitoefening huns bedrijfs noodig hadden. Er werd een meetgeld

(1) Boek met den haire, bl. 271.

(2) Idem.

ingesteld ten beloope van één engelsche, voor ieder mud kolen, in de stad gevoerd. Uit deze ordonnantie blijkt, dat er destijds in de nabijheid der stad verscheidene koolputten waren (vermoedelijk stapel- of bergplaatsen), waar de Aalstersche smeden zich gingen bevoorraden⁽¹⁾.

In 1654 werd het reglement naar de tijdsomstandigheden gewijzigd; daar het verscheidene nieuwe bepalingen inhoudt, willen wij het ook hier hoofdzakelijk doen kennen:

Het magistraat der stad stelt jaarlijks twee gezwornen aan; de deken wordt door de meesters gekozen.

Berlin

Wie in eenigen tak der nering als meester aanvaard wil worden, is verplicht tot eenen leertijd van twee jaren. Bij zijne aanvaarding als meester betaalt hij, ten voordeele der kapel en van het alsdan nieuw gemaakte altaar, de som van drie pond groote.

leertijd

altaarveld

Ieder meester betaalt jaarlijks op 't feest van St. Elooï, met hetzelfde doel, de som van 6 stuivers.

De wagenmakers mogen geene wagens beslaan met nieuw ijzer, tenware dit door vrije smeden verwerkt wierde.

De tingieters moeten hun werk voorzien van een der beide merken: de groote roos, of den hamer.

merken

Geene doorreizende potdekkers, ketel- of lantaarnlappers, blaasbalgmakers, slijpers enz. mogen te Aalst hun bedrijf uitoefenen.

potdekkers

(1) Boek met den Haire, bl. 271. — De koolmaat, vernieuwd in 1457, hield in vijftien stoopen en eene halve pint.

Tot proefstuk wordt gevorderd :

Van de zilversmeden : eene schoone zilveren schroeven, van welke eerst een model te leveren is ⁽¹⁾.

Van de slotmakers : een slot met twee schroeven en dubbele stelling.

Van de hoefsmeden : een kouterploeg met toebehoorten.

Van de messenmakers : verwerking van 8 pond staal met drie stukken ijzer; de daarvan voortkomende stoffe te vergaderen, te weten, aan elke zijde een stuk ijzer en te midden een ijzeren roetje « zonder dubbelheid of krake; » van bedoelde stoffe twee tafelmessen te maken, benevens eene papierschaar.

Van de witwerkers : eene bijl, eene kuipersbarge en eene dissel.

Van de glasmakers : een schild, gesneden uit een wit glas, en in dit schild drie mindere schildkens, zonder het glas te breken. In 't schild het wapen van St Lucas.

Van de ketelaars : eene latoenen melkkan, behoorlijk dicht gemaakt.

Van de lantaarnmakers : eene voetlantaarn, met eene getrapte kap van geslagen blik, doorsneden naar behooren; ook eene draaiende of dieflantaarn, hebbende vier duimen in 't kruis.

Van de tingieters : een vischbord, waggende ander-

(1) In 't begin der XVIIIe eeuw vorderde men tot proefstuk der goud- en zilversmeden eenen zilveren mostaardpot en peperdoos, versierd met stads wapen.

half pond, en eenen tinnen schotel van gelijk gewicht.

Van de zadelmakers : eene nieuwe zadel met krespier, singels enz.

Van de gareelmakers, eindelijk, een paardsgareel.

De proeven moeten vervaardigd worden in eenen der vrije meesterwinkels van 't ambacht, ten bijwezen van deken en gezwornen, met eenige andere, door hen uitgenoodigde meesters.

Ieder jaar, daags na St.-Elooisfeest, geven meesters en gezwornen des ambachts het stedelijk magistraat verslag over hun beheer ⁽¹⁾.

XII. — Brouwers en bierproevers.

De statuten dezer nering werden vernieuwd ten jare 1425 en in 1437 gedeeltelijk gewijzigd. De patroon was St. Arnout.

De leertijd voor de brouwers was vastgesteld op één jaar, en het inkomgeld op 40 schellingen parisis. De leerknapp moest door de gezwornen en de wethouders aangenomen worden. Wie in andere plaatsen, « goede vrije steden, » 't ambacht geleerd had, « goet onghe-diffameert knape zijnde, » mocht aanvaard worden, mits den schepenen en der nering het bepaalde recht (8 pond parisis voor meestergeld) betalende.

Het bedrag der boeten werd in drie deelen verdeeld, namelijk voor den vorst, de schepenen en de nering.

(1) *Gheluven boek*, bl. 73 en volgende.

Proef

F. DE POTTER en J. BROECKHOUT,
Geschiedenis der stad Aalst,
voorgespannen met een historisch schets
van 't voornemste land van Aalst,
4 dlu., Gent, 1873-1876.

dl 4, Gent, 1876, p. 414-417.

N° 12. — Schreynerkers, kuipers, stoeldraeyers, boldsnyders, rademaekers, wannomaekers, houte schoonmaekers en grofkuipers ambacht.

A) *Door wie geotroyeert ende wanneer.*

Heer ende weth der stad Aelst heeft aen den voorsoyden ambagte gegeven differente statuten, ordonnancien en reglementen, ende dit van zeer ouden tyde, onder andere van in den jaere 1518, die successivelyk zyn geaugmenteert ende vernieuwt in de jaeren 1523, 1535, 1613, 1663, 1684, 1732 onden jaere 1752.

B) *Waer in bestaan hunne privilegien.*

Dat niemand, niet vrye zynde in desen ambachte, en mag macken enige werken, wesende van het handgedaet van de vrye schreynerkers, kuypers, stoeldraeyers ende houte schoenmaekers ambacht, ende breeder godetailleert by d'ordonnancien ter marge beroepen.

Den ambagte is van ouden tyde in possessie te profiteren twee stuyvers van iederen koop boomen en schaerhout, verkogt wordende in de bosschen, competerende aen den heere Borggrave van Aelst, gelegen op Immerzele, omtrent de voorsyde stad, bedraegende jaerelyckx vyf a ses guldens.

C) *Wie het ambacht exerceeren mag ende op wat lasten.*

Die aenveird wilt worden in desen ambachte, moet doen twee leerjaeren, en preuve doen, bestaende in een stuk relatief tot het ambacht, het gone hy goloert heeft.

Men betaelt om ten boeke gestolt te worden dry guldens.

Eenen inboorling om geadmitteert te worden als meester, vrientwintig guldens.

Eenen zone van eenen meester, twelf guldens.

Eenen vremdeling, achtenveertig guldens.

Ende bovendien moet betaelt worden aen den deken ende

meesters voor examen van de preuve etc. vyfthien guldens, ende aen den knaep twee guldens zestien stuyvers.

Idoren suppost betaelt voor jaerkosten tot twelf stuyvers.

Eene weduwe, den stiel continuerende, betaelt half geld.

D) *De geproposeerde van 't ambacht, door wie aengesteld, ende het-gene regardeert hunne rekeninge.*

Het ambacht word geregeert door eenen deken, twee meesters ende eenen boekhouder, die aengesteld worden door borge-meester ende scheponen der stad Aelst.

De rekeningon worden gedaen tsodert den jaere 1729 aen het zelve magistraet, ende dit alle twee a dry jaeren ter ordonnancie van Schepenen.

E) *Capitalen, waer mede den ambachte is belast.*

Is belast met eenen croiserende rente van 275 guldens wis-solgeld capituals, waer van den jaerolykschen introst bedraegt 11 guldens.

1784

N° 13. — Silversmeden, slotmaekers, grofsmidon, tingieters, ketelslaogers, sadelmaekers, glaosomaekers on blickslaogers ambacht, onder welke ook schuylen de wapenmaekers, goreelmaekers, schilders, riemmaekers, witwerkers en mossemaekers.

A) *Door wie geotroyeert ende wanneer.*

Desen ambachte is van ouds geerigeert geweest in een corps by het magistraet van Aelst, alsmede hunno keuren onden statuten, vernieuwt in het jaer 1499; daer naer ten jaere 1608, 1654, 1681 ende lost ten jaere 1710.

B) *Waerin bestaan hunne privilegien.*

Hun regt bestaet van exclusivelyk te macken de werken van olkx handgedaet, onden de gone niet vry zynde in de neiringo,

en eenige verboden werken maekende, worden geboet ende de werken afgehaelt.

De neiringo pretendeert uyt kracht van d'ordonnantie van den jaere 1651, het regt van te meten alle de smó kolen, ende dat voor eene koolmaete moet betaelt worden aen de neiringo tot twee stuyvers, ende twee oorden aen den authaer, waer aen ook volgens d'ordonnantie van den jaere 1681 zouden subject zyn alle de gone diergelyke koolen verkoopende, welk leste gedisputeert word.

Aen de neiringen competeren ook eenige sourenten, beloopende t' saomen jaerelykx tot zeven a acht guldens.

C) *Wie het ambacht exerceeren mag ende op wat lasten.*

Die wilt vry worden in den ambachte, moet hem doen stollen ten boeke, doen twee leerjaeren ende eene preuva.

Eenen inboorling moet tor admissie betaelen vierentwintig guldens.

Eenen meesters zone, negen guldens.

Eenen vremdeling, niet geboren van dese stad, zes en dertig guldens.

Ende om ten boeke gestelt te worden moet ioderen leerling betaelen eenen gulden en thien stuyvers.

— Over jaerkosten betaelt ieder zes stuyvers.

Dienende tot onderhoud van hemlieden authaer, het celebreren vande goddelyke diensten, en voordere onkosten van den ambachte.

D) *De geproposeerde van 't ambacht, door wie aengesteld, ende hetgene regardeert hunne rekeninge.*

De regio van den ambachte word gedaen door eenen deken ende twee meesters, benovens eenen boekhouder, die ook is ontfanger, alle welke aengesteld worden door het magistraet der stad Aelst.

*leerjaren
preuve
meesters zone
Boukfeld
jaerkosten
Altair
en*

Publicati

De rekeningo van desen ambachte word 't zedert den jaere 1729 gedaen voor het gesoyde magistraet alle twee a dry jaeren.

E) *Capitalen, waer mede het ambacht is belast.*

Desen ambachte en is niet belast met eenige croiserende capitaelen, dan wol met kleyne sourenten.

N° 14. — *Timmerlieden ambacht.*

A) *Door wie geotroyeert ende wanneer.*

Desen ambachte is geerigeert door heer ende weth der stad Aelst van in den jaere 1465 ende daer sedert zyn de statuten van den ambachte door het zelve magistraet verschoeyde maalen vernieuwt ende geaugmenteert, als ten jaere 1511, 1515, 1603 ende 1769.

B) *Waerin bestaen hunne privilegien.*

Bestaet in een regt exclusief van te maeken alle werken van het handgodaed van hun ambacht, ende de gone niet vrye wesende, daer aen contravenierende, incurreren de boote van vyfthien guldens boven de confiscatie van hun werk.

C) *Wie het ambacht exerceeren mag ende op wat lasten.*

Dio vry wilt worden moet doen twee loerjaeren, hem komen ten boeke stollen ende doen eene preuve.

Eenen inboorling betaelt tor admissie vier ponden grooten.

Eenen vryon meesters zone betaelt veerthien guldens.

Eenen vreemdeling acht ponden grooten.

Alles boven dry guldens aen ioder deken, twee meesters ende boekhouder.

Voor boekgeld wordt betaelt ten profyte van het ambacht eenen gulden thien stuyvers.